

Проблеми і перспективи валютної політики України

У статті розглядаються методи впровадження та результати валютної політики України в 2008–2009 роках, аналізуються наявні проблеми у даній сфері, пропонуються шляхи їх розв'язання.
валюта, валютна політика, економіка

Постановка проблеми та її актуальність. Одне з провідних місць у формуванні економічно сильної, промислово розвиненої сучасної держави займає вибір валютної політики, яка враховувала б усі тенденції валютного ринку.

Валютний курс – вагомий інструмент державної політики, ефективне регулювання якого повинне забезпечувати створення сприятливих умов для нарощування виробництва та зростання чистого експорту – визначального фактору економічного розвитку країни [1, С.12]. Дослідження основних принципів реалізації валютної політики та їх зміни відповідно до макроекономічного середовища особливо актуальне в умовах виходу з фінансової кризи.

Саме цим пояснюється актуальність нашого дослідження, що полягає в необхідності узагальнення поглядів науковців щодо проблем та перспектив валютної політики України.

© В.О. Буряк, 2010

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Валютну політику України: особливості її реалізації та проблеми, котрі виникають у процесі впровадження валютної політики досліджували провідні науковці: І. Нідзельська, О. Коптюк, О. Береславська, Я. Белінська, І. Гаврих, Н. Гребеник, А. Єпіфанов та інші.

Мета нашого дослідження – досягнення методів ведення валютної політики в Україні, виявлення її суперечностей, а також спроба розробити підходи до розв'язання сучасних проблем валютної політики.

Виклад основного матеріалу. З вересня 2008 року ситуація на валютному ринку України загострилася і зумовила необхідність застосування жорсткішого регулювання валютного ринку. Зокрема суттєво скоротилися надходження іноземної валюти у зв'язку з економічним спадом в країнах світу. Причиною загострення ситуації також було зниження надходження виручки від експорту продукції через падіння світових цін. Внаслідок цих змін, що супроводжувалися стрімким підвищенням попиту на іноземну валюту, посиленням девальваційних очікувань у суспільстві та загальною невизначеністю, відбулося знецінення гривні, девальваційний тренд якої посилювався через відсутність економічних передумов для ревальваційної динаміки обмінного курсу національної валюти. Так, за вересень 2008 р. девальвація офіційного курсу становила 0,32%, жовтень – 18,5%, листопад – 17,04%, грудень – 14,21% порівняно з попереднім місяцем, а в цілому за рік – 52,48 % [1, с. 16].

Для стримання та мінімізації негативного впливу фінансової кризи на економічний розвиток країни Національним банком України було запроваджено низку заходів у сфері валютно-курсової політики. Наприклад, були встановлені жорсткі обмеження на курс продажу долара США населенню на готівковому ринку, посилені вимоги до заявок уповноважених банків на купівлю іноземної валюти, запроваджені обмеження на операції банківських установ з цією валютою.

Для посилення контролю за валютними операціями запроваджено подання уповноваженими банками інформації стосовно розподілу фактично купленої в

Національного банку України іноземної валюти з метою виконання заяв та доручень клієнтів і за операціями самого банку, в тому числі в межах лімітів відкритої валютної позиції банку.

Запроваджена регулятором низка заходів сприяла певній стабілізації валютного ринку, що супроводжувалося зниженням спекулятивних операцій з іноземною валютою.

Українська гривня – це внутрішня валюта, яка, на жаль, не користується попитом за межами країни. Тому для стабілізації курсових коливань Національний банк України у 2009 році досить ефективно використовував певні обмеження на здійснення валютних операцій суб'єктами ринку, зокрема, комерційними банками. Ці обмеження не завжди адекватно сприймалися банками, особливо з іноземним капіталом, і спочатку призвели до певних суперечностей відомчих та державних інтересів. Зокрема, предметом конфлікту між регулятором та комерційними банками стали прийняті НБУ постанови №№107-109, оскільки вони кардинально змінювали правила роботи банків з іноземною валютою. До прийняття цих постанов банкі формували резерви під проблемні кредити в тій валюті, у якій видавали кредити. Ці резерви враховувалися в нормативі відкритої валютної позиції банків і давали змогу оперувати її залишками на міжбанківському ринку. Саме ці дії, з погляду НБУ, були однією з причин різких коливань курсу гривні, оскільки банкі спекулювали валютою, купуючи або продаючи її за своєю відкритою позицією. Тому Національний банк переглянув ліміти валютної позиції і заборонив враховувати в ній резерви. Найбільші проблеми з новими правилами роботи мали великі роздрібні іноземні банкі, оскільки вони й під час кризи активно видавали населенню валютні кредити.

Ще одним суттєвим обмеженням і стало рішення НБУ про позбавлення і резидентів можливості виводити закордон валюту, куплену на міжбанківському ринку за індивідуальною ліцензією або залучену у вигляді кредиту.

Ці рішення були прийняті НБУ за часу найвищої девальвації гривні (у лютому 2009 року). Дані обмеження до кінця року сприяли суттєвому поліпшенню ситуації на міжбанківському валютному ринку [2, с.17].

На нашу думку, задля попередження виникнення проблемних ситуацій, схожих на ті, що мали місце на валютному ринку у 2008–2009 роках та задля покращення дієвості валютної політики України необхідно:

- удосконалення політики валютних інтервенцій у напрямі підвищення її узгодженості з відсотковою політикою;
- прискорений розвиток строкового сегменту валютного ринку та системи інструментів страхування валютних ризиків;
- активне використання гнучкого валютного курсу за призначенням як компенсатора негативних зовнішніх шоків і засобу підтримки конкурентоспроможності товаровиробників;
- перехід у валютному регулюванні до фактичної „прив'язки” курсу гривні до „кошика валют”. До складу кошика могли б увійти, зокрема, долар США, євро, фунт Великої Британії, швейцарський франк, юань КНР тощо [3, с. 207].

Висновки. Отже, 2009 рік для валютного ринку України можна вважати роком стабілізації гривні. Завдяки регуляторним заходам Національного банку України офіційний номінальний валютний курс гривні протягом року знизився на 3,46%, хоча в окремі місяці, наприклад, у лютому, девальвація сягала 16,8% [2, с.16]. Протягом наступних місяців курс поступово зміцнювався (крім вересня, коли спостерігалось його зниження до 4.0%), а ситуація на валютному ринку набула ознак стабільності та прогнозованості.

Список літератури

1. Ніздельська І. Валютна політика: основні етапи та особливості її реалізації в Україні // Банківська справа. – 2009. – №4. – С. 12–18.
2. Бреславська О. Актуальні проблеми курсової політики України // Вісник Національного банку України. – 2010. – №2. – С. 16–20.

3. Белінська Я. В. Проблеми валютно-курсової стабільності в Україні // Актуальні проблеми економіки. – 2009. – № 8. – С. 201–207.

Одержано 06.09.10